

- чинник цін на рекреаційні послуги;
- чинник земельної ренти;
- агломераційний чинник;
- чинник географічного розташування;
- грошові доходи;
- чисельність населення;
- структура населення;
- стан платіжного балансу;
- кредитні обмеження;
- непрямий попит;
- нововведення;
- ступінь задоволення потреб споживачів;
- зовнішнє і внутрішнє середовище;
- конкурентне середовище.

Виявлення принципів та чинників формування і розвитку логістичних рекреаційних систем допоможе сформулювати концептуальні засади розвитку логістичних рекреаційних систем.

ЛІТЕРАТУРА

1. Grotewald A. Von Thunen in Retrospect // Economic Geography. – 1959. – № 35 (4); Chisholm M. Rural Settlement and Land Use. – London, 1962.
2. Герасимчук З.В., Ковальська Л.Л. Конкуреноспроможність регіону: теорія, методологія, практика: [Монографія]. – Луцьк: Надстир'я, 2008. – 243 с.
3. Розміщення продуктивних сил України: [Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц.] / С.І. Дорогунцов, Ю.І. Пітюренко, Я.Б. Олійник та ін. – К.: КНЕУ, 2000. – 364 с.
4. Розміщення продуктивних сил: [Підручник] / В.В. Ковалевський, О.Л. Михайлюк, В.Ф. Семенов та ін. – К.: Знання, КОО, 1998. – С. 139–179.
5. Пробст А.Е., Уолтер Изард и его методы регионального анализа: введение в науку о регионах. – М.: Экономика, 1996. – 240 с.
6. Дікарев О., Мітряєва С. Регіоналістика: витоки та проблеми // Регіон. Студії: Зб. наук. пр. – 2001. – Вип. 3. – С. 6.
7. Ray D. Market Potential and Economic Shadow. – Chicago, 1965.

УДК 657.47

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК: ПРОЦЕС СТАНОВЛЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Королович О.О., асистент
Мукачівський державний університет

В статье рассмотрено возникновение управленческого учета как самостоятельной науки, проведена характеристика современного уровня и перспективных направлений его развития.

Ключевые слова: управленческий учёт, расходы, исследования, стратегический учёт, проблемы формирования, системы, развитие.

In the article the emergence of management accounting as an independent science is considered, the characteristic of current level and prospective directions of its development is carried out.

Key words: management accounting, charges, studies, strategic accounting, problems of forming, systems, development.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Перші висловлювання щодо необхідності формування самостійної інформаційної системи про витрати виробництва й про те, якою їй бути, з'явилися ще на початку ХХ ст. в книзі Г. Емерсона «Продуктивність праці як основа оперативної роботи й заробітної плати».

В період 50-х років стає очевидним той факт, що бухгалтерський облік починає брати активну участь у формуванні та використанні управлінської політики, а бухгалтер приділяє увагу прогнозуванню, плануванню, прийняттю рішень, контролю над забезпеченням інформацією служб управління, тобто у нього виникають додаткові функції в сфері управління й прийняття господарських рішень.

В сучасних умовах господарювання процес прийняття управлінських рішень тактичного та стратегічного характеру базується на інформації про витрати і фінансовий результат діяльності підприємства.

Необхідність існування управлінського обліку в системі управління сьогодні сумніву не піддається. Але з розвитком виробничих систем і технологій, вдосконаленням теорії та практики менеджменту виникає необхідність вдосконалення та підвищення якості вже існуючих систем управлінського обліку.

На основі досліджень вітчизняних вчених можна виокремити такі основні фактори, котрі визначають розвиток системи управлінського обліку:

- підтримка стратегічного розвитку та планування;
- підтримка прийняття рішень в інвестиційних проектах;
- придбання нового бізнесу та запуск нової продукції;
- прийняття рішень з питань ціноутворення;
- необхідність відповідати потребам ринку в розрізі інформації про результати діяльності (фактичні та прогнозовані);
- необхідність розуміння порівняльних результатів діяльності різних частин бізнесу з метою прийняття зважених та обґрунтованих рішень стосовно майбутнього шляху розвитку.

Аналіз останніх досліджень чи публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Значна увага проблемам управлінського обліку приділена в працях вітчизняних науковців: С.Ф. Голова, Л.В. Нападовської, М.С. Пушкаря, В.В. Сопка та ін.

В останні роки розширився діапазон дослідження проблем управлінського обліку та кількість організацій, які беруть у ньому участь.

Управлінський облік поступово отримує визнання на українських підприємствах різних галузей матеріального виробництва. Його розробка та методологічний супровід стали частиною послуг, які надають аудиторські фірми.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою написання статті є ознайомлення з процесом становлення та пошук потенційно нових напрямів розвитку управлінського обліку, спрямованих підвищити його значення в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Виникнення бухгалтерського управлінського обліку пов'язано з Американською асоціацією бухгалтерів. 1972 рік ознаменував офіційний розподіл бухгалтерського обліку на фінансовий та управлінський [1, с. 4–5].

У своєму становленні та розвитку управлінський облік часто стикався з критикою. Так, у 1980-і роки в професійній літературі почали з'являтися зауваження, які стосувалися практики управлінського обліку.

Найбільш суттєва критика належала Роберту Каплану з Гарвардської школи бізнесу, який в ряді публікацій поставив під сумнів значимість системи управлінського обліку:

- традиційний управлінський облік не задовольняє потреб сучасного рівня розвитку виробництва й зростаючої конкуренції;
- управлінський облік практично повністю фокусується на внутрішніх аспектах діяльності компанії й не приділяє уваги зовнішньому середовищу бізнесу, в котрому функціонує компанія.

Стосовно кардинальних змін в управлінському обліку думки розділилися: одні спеціалісти були твердо переконані, що необхідні фундаментальні зміни, інші ж дотримувалися протилежної думки.

В результаті Суспільний інститут спеціалістів з управлінського обліку (Certified Institute of Management Accountants – CIMA) прийняв рішення про проведення дослідження сучасного стану та розвитку управлінського обліку. Результати дослідження були опубліковані у вигляді звітів авторів Бромюїча і Бімені в у 1989 році й містили такі висновки:

1) стан управлінського обліку та аргументи щодо повного його перегляду не є достатніми для повної ревізії управлінського обліку;

2) кризи в управлінському обліку в умовах змінного середовища промислового виробництва не виявлено, тому на даній стадії не рекомендується проводити радикальні реформи.

В наступне десятиліття з розвитком економіки відбуваються й зміни у практиці управлінського обліку, але так гостро питання про його функціонування та призначення вже не стоїть [2, с. 568].

Зміст поняття «управлінський облік» в різних країнах різний.

В Німеччині цим терміном до останнього часу не користувалися взагалі, вважаючи за краще використовувати інший – «обчислення (облік) витрат та результатів». Відповідно сфера планування, обліку, контролю та аналізу витрат обмежується в основному виручкою від продажів і затратами поточного року.

В англomовних країнах (США, Англії, Канаді) управлінський облік розглядають ширше. В його сферу входять фінансові та виробничі інвестиції, результати їх використання.

У Франції надають перевагу поняттю «маржинальний облік» і обмежують його пошуком та обґрунтуванням управлінських рішень на перспективу з використанням маржинального прибутку.

В Україні, мабуть, необхідно зробити спробу віднайти золоту середину з урахуванням традицій і досвіду становлення та розвитку бухгалтерського і управлінського обліку в нашій країні.

Традиційна практика управлінського обліку залишається надзвичайно важливою. Розвиток комп'ютерних технологій обліку спрямований на впровадження інформаційних систем, стратегії бізнесу та зміни в системі управління підприємством, полегшує прийняття всебічно обґрунтованих управлінських рішень на основі швидкого отримання достовірної та комплексної інформації.

Нині управлінський облік є складовою частиною системи управління підприємством. Теорії та практиці управлінського обліку приділяється багато уваги, серед зарубіжних вчених найбільш відомі праці В. Кільгура, Х. Блека, К. Друрі та ін.

Американські професори Д. Шім і Д. Сігел розглядають управлінський облік як процес визначення, вимірювання, акумуляції, аналізу, підготовки, інтерпретації та передачі фінансової інформації, що використовується керівництвом для планування, оцінки та контролю всередині організації [3, с. 225].

Оксфордський економічний словник визначає управлінський облік дуже широко як частину бухгалтерського обліку, функцією котрого є надання інформації, корисної для керівництва організації, для управління активами та зобов'язаннями [4, с. 449].

К. Друрі звертає увагу на такі позиції управлінського обліку, як:

- 1) мета управлінського обліку;
- 2) користувачі облікової інформації;
- 3) порівняльні характеристики систем управлінського та фінансового обліку;
- 4) процес прийняття рішень;
- 5) процес управління;
- 6) роль бухгалтера-аналітика в управлінському процесі [2, с. 11].

Дослідження вітчизняних вчених дозволяють виділити основні фактори, що визначають розвиток системи управлінського обліку:

- підтримка стратегічного розвитку та планування;
- підтримка прийняття рішень в інвестиційних проектах;
- придбання нового бізнесу та запуск виробництва нової продукції;
- прийняття рішень по ціноутворенню;
- необхідність відповідати потребам ринку на предмет інформації про результати діяльності, як фактичні так і прогнозовані;
- необхідність розуміння порівняльних результатів діяльності різних частин бізнесу з метою прийняття зважених та обґрунтованих рішень відносно майбутніх шляхів розвитку кожного окремого виду бізнесу.

Інформація, котра формується в системі управлінського обліку, часто є комерційною таємницею (щось на зразок ноу-хау організації). Головне місце відводиться інноваціям, вдосконаленням в усіх основних видах діяльності на підприємстві. Тому, як показує практика, підприємства зі складною структурою потребують оперативної економічної інформації для того, щоб оптимізувати затрати та фінансові результати, приймати обґрунтовані управлінські рішення. Тому для подальшого розвитку управлінського обліку необхідно чітко визначити управлінські потреби підприємства, забезпечити якісною та своєчасною інформацією різноманітні рівні управління для оптимізації витрат, що є важливою інноваційною метою управлінського обліку.

На сучасному етапі розвитку економіки вчені, які займаються проблемами адаптації системи управлінського обліку до української економіки, перспективу розвитку управлінського обліку вбачають у стратегічному управлінському обліку.

Стратегічний управлінський облік спрямований на перспективу і розглядається як потенційний напрям розвитку, котрий підвищить значення управлінського обліку, та разом з тим являє собою обліково-аналітичну систему, яка покликана забезпечити інформаційні потреби стратегічного менеджменту.

Інформаційна база стратегічного управлінського обліку будується відповідно до стратегії управління.

Стратегічний управлінський облік вносить в наукову теорію управлінського обліку такі поняття, як:

- 1) бачення – опис майбутнього компанії на перспективу, який повинен відображати всі найбільш суттєві характеристики діяльності підприємства: «портрет» клієнта, характеристики продуктів, ключові цінності тощо;

2) місія – визначення «призначення» підприємства, бажаних результатів діяльності;
3) стратегія – намічений шлях руху від поточного стану до бажаного майбутнього. Бажаний стан визначається місією та баченням підприємства, а шлях руху – системою цілей та планом дій. Спираючись на розроблений план, можна починати цілеспрямований рух – реалізовувати стратегію;

4) стратегічні цілі – кількісні та якісні орієнтири розвитку підприємства. Вони розробляються на основі наявних місій, бачення результатів стратегічного аналізу галузі, оцінки рівня конкуренції в ній, наявних ресурсів та конкурентних можливостей. Цілі повинні бути якими, вимірними, орієнтованими на конкретні дії, досяжними та співвідноситися з визначеними часовими інтервалами;

5) стратегічний план – в ньому визначається напрям діяльності в цілому та формулюються загальні цілі при мінімальній кількості конкретних даних.

Більше того, в стратегічному управлінському обліку використовуються методи та прийоми поточного обліку, але в більшій частині – економіко-математичні моделі, методи прогнозування та дисконтування.

В Україні стратегічний управлінський облік до цього часу не отримав відповідного розвитку. Однак окремі його методи та підходи підтвердили свою доцільність на практиці. Здійснення їх реалізації на практиці можливе за наступною схемою (рис. 1).

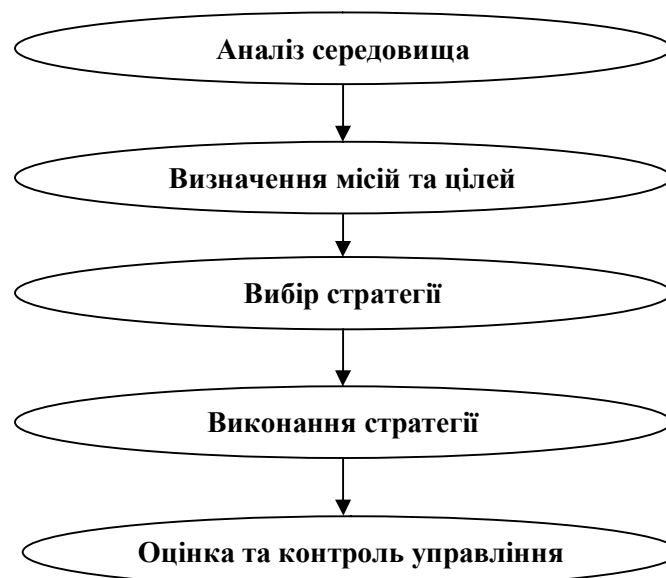

Рис. 1. Основні підходи щодо реалізації стратегічного управлінського обліку

Тож, повертаючись до питання, чи потрібен управлінський облік сучасному українському підприємству, висновок однозначний – так, потрібен, оскільки без кваліфікованого управління на основі спеціально підготовленої інформації в умовах сучасного ринку не вижити.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Управлінський облік покликаний акумулювати не тільки кількісну, але й якісну інформацію про діяльність сегментів організації. Тому він повинен бути динамічним так само, як є динамічним бізнес комерційної організації.

Таким чином, слід відзначити, що управлінський облік – це інтегрована система обліку витрат і доходів, нормування, планування, контролю та аналізу, які систематизують інформацію для оперативних управлінських рішень.

Як показує практика, підприємства, що мають складну структуру, потребують оперативну економічну інформацію з метою оптимізації витрат та фінансових результатів; приймання обґрунтованих економічних рішень. Тому для подальшого розвитку управлінського обліку необхідно чітко визначити управлінські потреби підприємства, забезпечити якісною та своєчасною інформацією різні рівні управління для оптимізації витрат, що є важливою інноваційною метою управлінського обліку.

Існування та дієвість управлінського обліку доведені часом. Та на сьогоднішній день пріоритети змінилися – практика випереджає теоретичні надбання вітчизняних науковців у цій сфері досліджень. Управлінський облік значно розширив межі практичного і потребує вдосконалення методології та формування нових концептуальних підходів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вахрушина М.А. Бухгалтерский управленческий учет / М.А. Вахрушина: учеб. для вузов. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ИКФ Омега-Л; Высш. шк., 2002. – 528 с.
2. Друри К. Введение в управленческий и производственный учет / К. Друри; пер. с англ., под ред. С.А. Табаиной. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1998. – 774 с.
3. Сигел Дж. Словарь бухгалтерских терминов / Дж. Сигел, Дж. Шим; пер. с англ. – М.: ИНФРА-М, 2001. – 408 с.
4. Блэк Дж. Экономика: Толковый словарь. Англо-русский / Дж. Блэк. – М.: ИНФРА-М: Весь мир, 2000. – 840 с.
5. Голов С.Ф. Управлінський облік: Підручник. – К.: ФПБАУ, 2003. – 704 с.

УДК 369.22(477)

**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ОБОВ'ЯЗКОВОГО МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ****Білоус І.В., аспірант***

Національна академія державного управління при Президентові України,
головний спеціаліст з акушерства та гінекології
Головне управління охорони здоров'я та медицини катастроф
Черкаської обласної державної адміністрації

У статті викладено авторське бачення наявних проблем та проаналізовано перспективи розвитку обов'язкового медичного страхування в Україні, що базуються на позитивному досвіді зарубіжних країн. Обговорюються також роль і місце органів державного управління та місцевого самоврядування адміністративного району в організації якісної медичної допомоги населенню.

Ключові слова: державне регулювання, обов'язкове медичне страхування, нормативно-правова база.

In the article the author's vision of the problems is stated and the prospects of the development of compulsory medical insurance in Ukraine which are based on the positive experience of foreign countries are analyzed. The role and place of state control authorities and local government of administrative region in the organization of a qualified medical aid to population are discussed.

Key words: state regulation, compulsory medical insurance, regulatory and legal framework.

Постановка проблеми. Станом на сьогодні якісна медична допомога обходиться досить дорого для гаманців більшості українських громадян. Дозволити собі витратити значну частину сімейного бюджету на медицину більшість українців об'єктивно не в змозі. Норма ст. 49 Конституції України, відповідно до якої держава створює умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування, не виконується. Та й фактично вона за цих умов не може бути витримана.

Всі держави колишнього СРСР розвивають системи охорони здоров'я в напрямі збільшення бюджетного фінансування, поєднання бюджетного та страхового джерела фінансування, впровадження механізмів закупівлі послуг, розвитку первинної ланки та приватної форми надання медичних послуг, а також врегулювання державних гарантій відповідно до державних фінансових можливостей, збільшення оплати праці медичних працівників, пошуку нових організаційних форм діяльності закладів охорони здоров'я, підвищення ефективності використання ресурсів охорони здоров'я, роздержавлення та удосконалення структури системи медичної допомоги.

Невирішеними проблемами, що дискутуються в науковому середовищі стосовно обов'язкового медичного страхування, є такі:

- медичне страхування як шлях до забезпечення передусім доступності медичної допомоги громадянам незалежно від їх матеріального статку;
- медичне страхування як державна гарантія;
- багатоджерельність фінансування медицини, що дасть змогу медичним працівникам отримувати заробітну плату не лише із державного бюджету, а й за рахунок виплат по обов'язковому медичному страхуванню;

* Науковий керівник: д.мед.н., проф. Солоненко І.М.